

כדבר ש'אין מצניעים כמוהו', ששנינו לעיל (עה, ב) שאין חייבים על הוצאתו [מלבד המצניעים], ולכן שיעורו כדי לכתוב עליו מזוזה (רש"י). ויש שפירש, שכיון שאין דרך להצניעו כדי לכתוב עליו תפילין, כבר התבאר לעיל (עה, א) שכל דבר שיש לו שני שימושים, אחד שכיח ואחד שאינו שכיח, הולכים אחר השכיח, ואפילו לקולא (ריטב"א).

קָלֶף בַּמְקוֹם בְּשֶׁר, דּוּכּוּסוּטוּס בַּמְקוֹם שִׁיעוֹר, בביאור המציאות מהו קלף ומהו דוכוסוטוס, הבאנו לעיל (ד"ה קלף ודוכוסוטוס) מחלוקת ראשונים, לסוברים שקלף היא השכבה הפנימית ודוכוסוטוס השכבה החיצונית, מתפרשת הברייתא כפשוטה. ולסוברים ההיפך, שקלף היא השכבה החיצונית ודוכוסוטוס השכבה הפנימית, הברייתא כאן לא באה לבאר מה נקרא קלף ומה נקרא דוכוסוטוס, אלא לבאר היכן כותבים עליהם, כלומר, קלף היא השכבה החיצונית, אבל כותבים על הצד הפנימי שלו, 'קלף במקום שר' הכוונה בצד הקרוב לבשר. ודוכוסוטוס היא השכבה הפנימית, אבל כותבים על הצד החיצוני שלה, ו'דוכוסוטוס במקום שיער' הכוונה שכותבים על הצד החיצוני שלה, הקרוב לשיער (ריטב"א).

אידי ואידי אַמְזוּזָה וְכוּ, ויכלה הגמ' לתרץ 'אידי ואידי אתפילין', ושינה בזה ובזה הכוונה שכתב על קלף במקום שיער, או על דוכוסוטוס במקום בשר, אך אחרי שכבר העמידה את הברייתא הקודמת במזוזה, נוח לה להעמיד גם ברייתא זו במזוזה (תוס'). ויש מוכיחים ממה שלא אמרה 'אידי ואידי אתפילין', שהדין שונה ממזוזה, ואם שינה וכתב תפילין על קלף במקום שיער כשרים, כמו אם שינה וכתבם על דוכוסוטוס כשרים (תוס' מנחות לב, א ד"ה אידי, בת' ראשון).

רבי אחא מְכַשֵּׁיר וְכוּ, ורב מעמיד שרבי אחא הכשיר בתפילין שנכתבו על דוכוסוטוס, וסובר כמותו (רש"י; תוס'). ויש שסובר, שרבי אחא הכשיר בין בתפילין שנכתבו על דוכוסוטוס, ובין במזוזה שנכתבה על קלף, אלא ש'רב תנא ופליג' [ראה עירובין ג, ב] ועוד, וסובר כרבי אחא בתפילין, וחולק עליו במזוזה (ריטב"א).

וְעַל הַגּוּיִל - עוֹר מְעוּבָד בַּעֲפָצִים (רש"י), אבל קלף ודוכוסוטוס אפילו שאינם מעובדים בעפצים, כשרים. ומה שמבואר להלן שקלף ודוכוסוטוס כשרים לספר תורה, והרי ללא עיפון אינם נחשבים 'ספר' [כפי שהוכיח תוס' (ד"ה קלף)], הטעם הוא, כי כשם שקלפים שלנו כשרים ללא עיפון מחמת שמתקנים אותם על ידי תיקון אחר [כמבואר בתוס'], כך היו מתקנים את הקלף והדוכוסוטוס בתיקון שלא על ידי עיפון, תיקון שלא הועיל לגויל (חתם סופר; שפת אמת).

תְּפִילִין אֲגוּלִּיל מִי כְּתִיבִין, שלא מצינו אף תנא או אמורא שיכשיר תפילין על גויל, ואפילו רב הכשיר דוכוסוטוס ולא גויל (ריטב"א), או שקבלה היתה בידם שפסול (ריטב"א המייחס לר"ן). וממה שכאן בלבד הגמ' שואלת 'תפילין אגויל מי כתיבין', ואילו רב פפא שאל 'מזוזה אקלף מי כתיבין', ולא שאל 'מזוזה אקלף ואגויל מי כתיבין', משמע שמזוזה כשרה להיכתב על הגויל (רמב"ן; ריטב"א בשם רבי; ר"ן). ויש סוברים, שאף מזוזה פסולה להיכתב על הגויל (תוס'; ריטב"א בשם כל הגאונים), ולעיל הגמ' לא הקשתה כן, כי כבר הקשתה שפסולה להיכתב על הקלף (ריטב"א בת' ראשון).

קָלֶף וְדּוּכּוּסוּטוּס, שחולקים את העור לשנים בעוביו ולשתי שכבות, הצד החיצון שכלפי השיער הוא ה'קלף', והצד הפנימי שכלפי הבשר הוא 'דוכוסוטוס' (רש"י; ומאידי בביאור; תוס' בשם ר"ת). ויש סוברים להיפך, ש'קלף' הוא החלק שכלפי הבשר, ו'דוכוסוטוס' הוא הצד החיצון שכלפי השיער (רמב"ן; ריטב"א; שו"ת הרשב"א, א, תקפ). ובהמשך הגמרא יתבאר נפקא מינה לפירושים.

מאי מְזוּזָה, מְזוּזָה שֶׁבְּתַפְּלִין, שנקראת כן, על שם שגנוזה בתוך בתי התפילין כמזוזה (ריטב"א).

עם התפילין מטמאות את הידים, בפני עצמן אין מטמאות את הידים, וטעם החילוק, שכשהרצועות מחוברות לתפילין, יש להם דין 'ידות הכלים', הגורם שהנוגע בהם כמי שנוגע בבתים (משנה אחרונה ידים ג, ג), או שכשהרצועות מחוברות לתפילין, יש להם שם 'רצועות של תפילין' ומטמאות מצד עצמן ולא מצד 'ידות', וכשאין מחוברות לתפילין חסר בעיקר שמן, שחיבורם לתפילין אינו מועיל רק למצוותן, אלא לעיקר שמן (ברכת מרדכי עניינים, לא).

וְהָא מְדַקְּתֵי סִפָּא וְכוּ' מְקַלְל דְּרִישָׁא בְּמִזְוָה עֲצָמָה עֲסָקִין, וקשה מרישא לסיפא, שברישא שנינו ששיעור קלף הוא כדי לכתוב מזוזה, ובסיפא שנינו שהשיעור הוא כדי לכתוב פרשה קטנה שבתפילין (רש"י). ויש מפרשים, שהקושיא היא מהמשנה, שכיון שבהכרח הברייתא עוסקת במזוזה ממש ולא במזוזה שבתפילין, חוזרת הקושיא שהקשינו לעיל, שבברייתא מבואר שהשיעור הוא כדי לכתוב מזוזה, ובמשנה שנינו שהוא כדי לכתוב פרשה קטנה שבתפילין. ולא שאלה סתירה בין הרישא לסיפא בברייתא, שדרך הגמ' להקשות על המשנה (תוס'), או משום שיש ליישב שהרישא מדברת בקלף שעיבדו אותו לשם מזוזה, שכיון שלא עובד לשם תפילין אינו ראוי לכתוב עליו תפילין, ולכן שיעורו כדי לכתוב עליו מזוזה, והסיפא מדברת כשעיבדו אותו לשם תפילין (שפת אמת; עונג יו"ט ז).

קָלֶף כְּדִי לְכַתֵּב עָלָיו פְּרָשָׁה קְטָנָה שֶׁבְּתַפְּלִין שִׁהִיא שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, שלענין שבת משערים בפרשה קטנה שבתפילין, כי לכתחילה כותבים מזוזה על דוכוסוטוס ולא על קלף [כפי שתבאר הגמ' להלן], או משום שהוא השיעור הקטן יותר [שבתפילין פרשה אחת, ובמזוזה פרשיות 'שמע' ו'והיה עם שמוע'], והתבאר לעיל (עה, א) שכל דבר שיש לו שני שימושים, ושניהם שכיחים, הולכים לפי השיעור הקטן (ריטב"א).

דוכוסוטוס הרי היא קלף, מה קלף וכו', רב אמר 'דוכוסוטוס הרי הוא כקלף', וההמשך 'מה קלף' וכו', הוא ביאור דבריו [ולהלן מסקנת הגמ' לפרש דבריו באופן אחר] (תוס' ד"ה השתא; ריטב"א). ובמשנה בה שנינו ששיעור קלף הוא כדי לכתוב עליו פרשה קטנה שבתפילין, מבואר שתפילין נכתבים על קלף, ומוסיף רב שכשרים אף על דוכוסוטוס, אבל מזוזה רק על דוכוסוטוס, וטעם החילוק, כי מזוזה כולה צריכה שרטוט, ואם לא יהא קשה ועבה לא יתקיים, והקלף הדק מתאים לתפילין שצריך שרטוט רק בשורה ראשונה [ראה מגילה (יה, ב) גוטיין (ו, ב)]. ועוד, שאת פרשיות התפילין כופלים לכמה כפלים, ודוחקים אותם בבית התפילין הקטן והצד, לא כן המזוזה שאינה נכפלת, ומונחת בבית כפי מידתה (ר"י מלוניל).

קָלֶף אֵין דּוּכּוּסוּטוּס לֹא, לְמִצְוָה, שמצוה מן המובחר לכתוב תפילין על קלף, ולכן אין דרך להצניע דוכוסוטוס לתפילין, ונחשב